

Міністерство освіти і науки України

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Кафедра українознавства

**Методичні вказівки
до вивчення кличного відмінка
в українській мові за професійним
спілкуванням**

Дніпропетровськ
2011

Методичні вказівки до вивчення кличного відмінка в українській мові за професійним спілкуванням / Укладач: В.С.Єгорова – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – 18 с.

Методичні вказівки розроблено для студентів ПДАБА денної форми навчання. Звід правил та комплекс практичних завдань допоможе студентам глибше засвоїти матеріал курсу і навчитися застосовувати отримані знання у повсякденній фаховій комунікації.

Укладач: Єгорова В.С., асистент кафедри українознавства ПДАБА.

Відповідальний за випуск: Кривчик Г.Г., доктор історичних наук,
професор, завідувач кафедри українознавства ПДАБА.

Рецензент: Акімова В.С., старший викладач кафедри українознавства
ПДАБА.

Затверджено на засіданні
кафедри українознавства
ПДАБА
Протокол №6 від 28.01.2011 р.

Затверджено на засіданні
методичної ради ПДАБА
Протокол №4(71) від 29.03.
2011 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Рівень професіоналізму людини визначається не тільки ґрунтовним знанням основ свого фаху, а й умінням застосовувати здобуті знання на практиці, реалізувати їх через слово. Тісний зв'язок між професійною діяльністю людини й актами мовлення, усного й писемного, вимагає підвищеної уваги до мовної підготовки спеціаліста, розвитку в майбутнього фахівця свідомого ставлення до слова як інструмента розв'язання професійних завдань.

Уміння спілкуватися мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися у професійній діяльності та ділових контактах.

Пропонований посібник розглядає тему «Кличний відмінок в українській мові», яка входить до курсу «Українська мова за професійним спілкуванням». Він містить інформацію щодо історії походження кличного відмінка, наводяться приклади його вживання в літературі, подаються правила творення форми кличного відмінка, а також формули звертань в українській мові. Практична частина посібника вміщує тестові завдання і вправи для самостійної роботи в двох варіантах, що допоможе закріпити засвоєний матеріал, збагатити лексичний запас, підвищити мовну культуру як в усній, так і в писемній її формах, поліпшити рівень орфографічної та пунктуаційної грамотності при підготовці фахових матеріалів.

Історія походження кличного відмінка

Українська мова належить до тих слов'янських мов, що зберегли кличний відмінок, тоді як інші (російська, білоруська тощо) втратили його. Тож у нашій мові тепер, як і колись, сім відмінків: називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий та кличний, що зафіксовано й у новому виданні «Українського правопису» (К., 1994).

Цікаво, що кличний відмінок більшості іменників латинської мови (*Casus Vocatīvus*) збігається з називним (*Casus Nominatīvus*). Винятком є іменники другої відміни в однині, які закінчуються на *-us* в називному відмінку - у кличному вони мають закінчення *-e* (або нульове, якщо їх основа закінчується на *i*): *barbarus* (варвар) — *barbare* (варваре), *filius* (син)-*filii* (сину). Часто разом зі словом у кличному відмінку використовується слово *o*. Наприклад: *Доню!* — *O mi filia!*

А ось російська мова кличний відмінок втратила майже повністю. Побачити його зараз можна тільки в арха

байраче; Галю, серце, рибко моя; Чуєш, брате мій, товаришу мій; На тобі, небоже, що мені негоже; От тобі, бабо, й Юра.

У творах українських письменників, у перекладах чужих авторів, відтворених пером найкращих українських майстрів, кличний відмінок посідає належне місце: «*Мріє, не зрадь!.. Я так довго до тебе тужила*» (Леся Українка); «*Україно, ти для мене диво*» (В.Симоненко). Або уривок з роману «Євгеній Онегін»:

Онегін, добрый мой приятель,
Родился на берегах Невы,
Где, может быть, родились вы
Или блистали, *мой читатель.*

Онегін, друг мій, я зазначу,
Родивсь на берегах Неви,
Де, може, народились ви
Чи вславилися, *мій читачу.*

(Так Максим Рильський відтворив Олександра Пушкіна).

Тепер, коли ми відроджуємо українську мову для всіх, хто був від неї відлучений, треба відродити все, що було втрачене. Ігнорування кличного відмінка є свідченням неповаги до рідної мови, ознакою невибагливості до свого й чужого мовлення.

У молитвах збережено кличний відмінок навіть у російській мові, яка взагалі його втратила: «*Отче наш...*». В українській мові кличний відмінок є повноцінною категорією живого спілкування, тому його відсутність особливо вражає в інтерв'ю зі священником, надрукованому в одній українській газеті: «*Отець Петро, де можна здобути духовну освіту?*». Безперечно, це запитання слід було почати словами «*Отче Петре*».

В українській мові існують і паралельні форми кличного відмінка. Наприклад, *князю – княже* та *Олегу – Олеже*. Кличний відмінок у літературній мові, як правило, має одну форму для певного іменника. Варіанти є або застарілими, або ще не цілком засвоєними мовою неологізмами, або ж діалектними утвореннями. Щодо згаданих слів можна сказати таке: форми *княже, Олеже* являють собою архаїзми і доречні в творах із життя минулих епох. У сучасній літературній мові нормативними є форми *князю, Олегу*: «*Місяцю-князю, Ти, чарівниченьку! Смуток на твому Ясному личеньку*» (І.Франко). Кличний відмінок посилює стилістичні функції звертань, надає їм української національної специфіки та колоритності. Він є своєрідною коштовністю нашої мови.

Кличний відмінок в українській мові

Важливо правильно утворювати форми кличного відмінка. Його мають усі іменники першої, другої та третьої відмін в однині. У множині кличний відмінок дорівнює називному. Рідше утворюється він від іменників третьої відміни, бо це здебільшого назви предметів, понять, до яких ніхто не звертається, хоч і тут існує ця форма (переважно в поезії).

А тепер конкретніше.

I відміна

У кличному відмінку однини іменників першої відміни вживаються закінчення **-о, -е, -є, -ю**.

- 1) **О** мають іменники твердої групи: дружино, Ганно, книжко, Михайлівно, перемого, сестро, березо, мамо, хмаро.
- 2) **Е** мають іменники м'якої та мішаної групи після приголосного: воле, земле, Катре, робітниче, душе, круче, теще, а також Ілле.
- 3) **Є** мають іменники м'якої групи після голосного та апострофа: Маріє, мріє, Соломіє, Анастасіє, сім'є.
- 4) **Ю** мають деякі пестливі іменники м'якої групи: бабусю, Галю, доню, матусю, татусю, Наталю, Таню, Ясюню.

У кличному відмінку множини іменники першої відміни мають форму, однакову з називним: баби, дочки, жінки, робітниці.

II відміна

Іменники другої відміни в кличному відмінку закінчуються на **-у, -ю, -е**.

- 1) Закінчення **-у** мають
 - a) іменники твердої групи (у тому числі з суфіксами **-ок, -ик, -к(о)**): батьку, синку, Петренку, Степаночку, конику, садівнику, тату;
 - b) іншомовні імена з основою на **г, к, х**: Людвігу, Джеку, Жаку, Фрідріху;
 - c) деякі іменники мішаної групи з основою на шиплячий приголосний, крім **ж**: товаришу, читачу, слухачу, керманичу, погоничу.
- 2) Закінчення **-ю** мають іменники м'якої групи: лікарю, краю, коню, Сергію, Юрію, вчителю, краю, місяцю, розмаю, ясеню, Грицю, **але** Господи.
- 3) Закінчення **-е** мають
 - a) безсуфіксні іменники твердої групи: орле, соколе, друже, Богдане, дубе, Іване, козаче, морозе, Петре;

- b) іменники м'якої групи із суфіксом **-ець**: хлопче, козаче, чумаче, молодче, шевче, **але** бійцю, знавцю, борцю, старцю - жебрак;
- c) деякі іменники мішаної групи, зокрема власні назви з

основою на **ж, ч, ш, дж** і загальні назви з основою на **р, ж**: Довбуше, стороже, гусяре, маляре, теляре, школяре, столяре;

- d) прізвища прикметникового походження на **-ів, (-їв), -ов, -ев (-єв), -ин, -ін (-їн)** при звертанні можуть мати як форму кличного відмінка, так і називного: Щоголеве – Щоголів, Глібове – Глібов, Пушкіне – Пушкін, Романишине – Романишин, Тютчеве – Тютчев;
- e) географічні назви, до складу яких входять зазначені вище суфікси: Києве, Харкове, Лебедине.

Іменники середнього роду кличного відмінка не мають!

У кличному відмінку множини іменники другої відміни мають форму, однакову з називним: краї, учителі, моря, села.

III відміна

Іменники третьої відміни однини у кличному відмінку мають закінчення **-е**: любове, подороже, радосте, вісте, смерте. Такі слова вживаються переважно в поезії.

Іменники третьої відміни множини у кличному відмінку мають закінчення **-і**: тіні, ночі, солі, любові, старості, матері.

У мовознавчій літературі зустрічаються дві форми кличного відмінка іменника Ігор: - Ігоре й Ігорю. Перша форма утворена за аналогією до інших власних імен на -р (наприклад, Вікторе, Володимире). Однак іменник Ігор належить до м'якої групи, тому трапляється форма Ігорю. Оскільки в "Українському правописі" подається форма Ігоре, то її треба вживати в текстах державного управління.

Форми звертань в українській мові

Звертанням називають слово в реченні, що означає назву особи чи предмета до якого звернена мова: Шановний Олександр Петровичу!

В українській мові форми звертання виражаються у кличному відмінку.

Можливі проблеми щодо використання форм відмінків у звертаннях, які складаються з кількох назв. Рекомендую запам'ятати:

- у звертаннях, які складаються із двох загальних назв, форму кличного відмінка обов'язково має перше слово, а друге може вживатися у формі як називного, так і кличного відмінка: пане

- службовцю або пане службовець, добродію бригадире або добродію бригадир;
2. у звертаннях, що мають загальну назву та ім'я, обидва слова набувають форму кличного відмінка: брате Петре, друже Миколо, колего Грицю, товаришу Віталію;
 3. у звертаннях, які складаються із загальної назви й прізвища, форму кличного відмінка має загальна назва, а прізвище вживається у формі називного відмінка: добродійко Волошина, пане Максимчук, друже Карпенко, колего Жадан, товаришу Гармаш. Проте в управлінській сфері не варто зловживати цим правилом, оскільки, як стверджують психологи, будь-якій особі, за невеликим винятком, приємніше чути або читати її ім'я, а не прізвище;
 4. у звертаннях, які складаються з двох власних назв, тобто імені та імені по батькові, обидва слова мають форму кличного відмінка: Юлію Івановичу, Ірино Богданівно, Володимире Хомичу, Петре Михайловичу, Галино Іллівно.

Звертання до співрозмовника на ім'я та по-батькові звучить ввічливіше, ніж звертання за допомогою займенників **ти**, **Ви**. А тому треба пам'ятати, що в офіційно-діловому стилі звертання, правильно дібране за формою (ім'я та по батькові в кличному відмінку) та змістом (ім'я, ім'я + по батькові, ім'я + по батькові + прізвище) є важливим елементом мовної культури. В офіційних звертаннях використовуються також вирази: Добродію! Добродійко! Пане! Пані! Панове! Товаришу! Товаришко! Товариші! Дорогий друже! Дорогі друзі! Шановне товариство! Вельмишановне товариство! До незнайомого, малознайомого, старшого за віком або посадою співрозмовника прийнято звертатися на **Ви**, щоб висловити пошану.

Мовний етикет вимагає наступних форм: при звертанні на ім'я і по батькові – Шановний Євгене Степановичу! Шановна Ольго Петрівно!; при звертанні зі словом **пан**, **пані** – Шановний пане Андрію! Шановний пане

Пилипчук! Шановна пані Олено! Шановна пані Шевченко! Шановний пане професоре! Шановний пане ректоре! (і не можна – пане ректоре Іванчук, пані Олено Степанівно, пане слюсарє тощо).

Правила мовного етикету залежать від конкретних ситуацій. За умови їх дотримання можливе змістовне спілкування.

Практичний блок

Тести

1. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Ілльо Івановичу.
 - B. Ілля Івановичу.
 - C. Ілле Івановичу.
 - D. Іллю Івановичу.
2. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Пан професоре.
 - B. Пане професор.
 - C. Панове професоре.
 - D. Пан професор.
3. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Юрію Васильовичу.
 - B. Юріє Васильовичу.
 - C. Юрій Васильович.
 - D. Юрію Васильовиче.
4. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Друже Олег.
 - B. Друг Олеже.
 - C. Друже Олегу.
 - D. Друже Олеже.
5. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Добродійка Ольга.
 - B. Добродійко Ольго.
 - C. Добродійка Ольго.
 - D. Добродійко Ольга.
6. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Ярослав Віталійович.
 - B. Ярославе Віталійовичу.
 - C. Ярославе Віталійович.
 - D. Ярославу Віталійовичу.
7. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Пан лікар.
 - B. Пане лікаре.
 - C. Пане лікарю.
 - D. Пану лікарю.
8. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
 - A. Добродію лікарю.
 - B. Добродій лікаре.
 - C. Добродію лікаре.
 - D. Добродій лікарю.

9. У котрому рядку форма кличного відмінка правильна?
- A. Друже Кравчуку.
 - B. Друже Кравчук.
 - C. Друг Кравчук.
 - D. Друг Кравчуку.
10. У котрому рядку всі іменники у кличному відмінку мають однакове закінчення?
- A. Андрій, лікар, Іван.
 - B. Дуб, Олександр, земля.
 - C. Батько, сосна, Микола.
 - D. Край, Оля, Олег.
11. У котрому рядку всі іменники у кличному відмінку мають однакове закінчення?
- A. Місяць, край, вчитель.
 - B. Товариш, колега, добродій.
 - C. Микола, слухач, дяк.
 - D. Петро, друг, батько.
12. У котрому рядку всі іменники у кличному відмінку мають однакове закінчення?
- A. Брат, син, Андрій.
 - B. Віталій, тато, Ольга.
 - C. Хлопець, чумак, сокіл.
 - D. Шевченко, батько, сестра.
13. У котрому рядку всі іменники у кличному відмінку мають однакове закінчення?
- A. Володимир, слухач, боєць.
 - B. Товариш, син, ударник.
 - C. Олег, мова, машина.
 - D. Любов, Олеся, буря.
14. У котрому рядку всі іменники у кличному відмінку мають однакове закінчення?
- A. Земля, календар, дощ.
 - B. Дуб, зоря, друг.
 - C. Дитина, сокіл, Тарас.
 - D. Епоха, діти, учитель.
15. У котрому рядку всі іменники у кличному відмінку мають однакове закінчення?
- A. Студенти, казка, земляк.
 - B. Робітник, Україна, поет.
 - C. Продавці, мрія, сестра.
 - D. Поїзд, селянин, юнак.
16. Яке прізвище неправильно вжите у кличному відмінку однини?

- A. Друже Іваненко.
 - B. Колего Кулішу.
 - C. Добродійко Тимошенко.
 - D. Пані Бондаренко.
17. У котрому рядку у всіх словах у кличному відмінку відбувається чергування приголосних?
- A. Доброволець, режисер, Петро.
 - B. Хлопець, друг, жебрак.
 - C. Максим, кравець, бджоляр.
 - D. Школяр, лицар, вчитель.
18. У котрому рядку у всіх словах у кличному відмінку відбувається чергування приголосних?
- A. Голуб, кобзар, лицар.
 - B. Львів, кінь, красень.
 - C. Кравець, жнець, робітник.
 - D. Голуб, календар, кравець.
19. У котрому рядку у всіх словах у кличному відмінку відбувається чергування приголосних?
- A. Орел, знавець, Олег.
 - B. Друг, Максим, борець.
 - C. Доброволець, хлопець, швець.
 - D. Дяк, чумака, старець.
20. У котрому рядку подано правильну форму кличного відмінка іменників?
- A. Сину, батьку, сестро, друже.
 - B. Петро, тату, лікаре, Ігоре.
 - C. Слухачу, товариш, дівчина, добродію.
 - D. Сине, Олеже, вітре, брате.
21. У котрому рядку подано правильну форму кличного відмінка іменників?
- A. Хлопче, друже, козаче, Ірино.
 - B. Ігоре, галичанине, яворе, Микола.
 - C. Пані Ярослава, вітре, матусе.
 - D. Неню, депутате, колего Степан, Олеся.
22. У котрому рядку подано правильну форму кличного відмінка іменників?
- A. Сестро, студенти, колего, краю.
 - B. Україно, колего, Тарасе, Таня.
 - C. Любове, вітре, квітка, сину.
 - D. Професоре, добродіє, Дніпре, жінко.
23. У котрому рядку подано правильну форму кличного відмінка іменників?
- A. Декане, дружина, неню, Іване.

- В. Софіє, пісне, зоре, робітники.
 С. Інженере, прибуду, волоцюго, окрасо.
 Д. Микита, друже, голубе, дівчина.
24. У котрому рядку подано правильну форму кличного відмінка іменників?
 А. Добродію Степане, Валентино Степанівно, мово, родинно.
 В. Держава, націє, хлопче, незалежносте.
 С. Столиця, думо, парубче, студентко.
 Д. Київ, дівчино, мамо, князю.
25. У котрому рядку подано правильну форму кличного відмінка іменників?
 А. Микола, листоноше, Надіє, відьмо.
 В. Петре, слухачу, панно, Ярославо.
 С. Держава, архітекторе, вітроньку, сонцю.
 Д. Вчителю, Олег, молодосте, Ілля.
26. При звертанні в українській мові вживається:
 А. називний відмінок (шановні Микола Степанович, Марія Михайлівна);
 В. кличний відмінок (шановні Миколо Степановичу, Маріє Михайлівно);
 С. і називний, і кличний відмінки (шановні Микола Степанович, Маріє Михайлівно).
27. Після слів **пан** або **пані** при звертаннях вживається:
 А. тільки ім'я (пане Ілле);
 В. ім'я та по батькові (пане Ілле Павловичу);
 С. тільки по батькові (пане Павловичу).
28. Після слів **пан** або **пані** при звертаннях може вживатися:
 А. прізвище (пані Шавлак Л.В.);
 В. прізвище та ім'я (пані Шавлак Ларисо);
 С. прізвище, ім'я та по батькові (пані Шавлак Ларисо Василівно).
29. Після слів **пан** або **пані** можлива форма звертання:
 А. за професією (пане слюсарє);
 В. за місцем проживання (пані українко);
 С. за ступенем, званням або першою посадою (пане докторе, професоре, ректоре).
30. Виберіть правильний варіант уживання звертань:
 А. шановний пан Тепленко Микола Федорович;
 В. шановний пане Миколо;
 С. шановний пане Тепленко Миколо.

Завдання для самостійної роботи

I варіант

1. Поставте слова, що даються нижче, у кличному відмінку.
 Григорій, Василь, Микола, Ілля, Ігор, Євген, Сава, Юхим, мрія, земля, Катря, Марія, Юлія, пісня, відрода, фантазія, учитель, кравець, адвокат, Гриць, колега, учень, Петро, Гайдай, Чернігів, шліфувальник, музикант, вояк, школяр, селянин, чоловік, велетень, секретар, шахтар, місяць, партизан, батько, синок, парубок, Таня, матуся, Марко, Прометей, юнак, Фрідріх, Київ, вість, Олег, Маруся, швець, пам'ять, жнець, Василь, світ, Михайлик, Яся, Льоля, душа, Юрко, лицар, Людвіг, Мадлен, байрак, Наталя, доня, хлопець, Іван, радість, Терень, Анастасія, красень, Дніпро, кобзар, дівчатко, Довбуш, ясень, вітер, мороз, Лебедин, ясен, Петрівна, Прокіп, вівці, громада, доповідач, референт, посередник.
2. Запишіть подані сполучення у формі звертання.
 Добродій Яремчик, товариш лейтенант, колега Степан, Іван Олександрович, Ганна Михайлівна, Лілія Володимирівна, Євген Євгенович, Вадим Леонідович, Михайло Олексійович, Олена Григорівна, Володимир Васильович, голова зборів, високоповажний пан суддя, шановний колега, шановний пан доктор, пані Оксана, пан господар, добродій Остапчук, голубка Леся, колега Івченко, Артем Гаврилович, засновник фірми, Наталія Юріївна.
3. Запишіть подані іменники у формі кличного відмінка однини. З одним словом кожної групи складіть речення.
 А. Катерина, Ігор, молодість, гончар.
 В. Олекса, пастух, вітер, студент, співачка.
 С. Іван, друг, земля, неня, Дарина.
4. До слів, поданих у частині А, доберіть слова з частини Б, поставивши їх у кличному відмінку. Які з утворених словосполук-звертань доцільно використовувати в ОДС і чому?
 А. Любий, дорогий, шановний, рідний, вельмишановний, милий, коханий, жаданий, ріднесенький, лагідний.
 Б. Начальник, парубок, пан, козак, брат, колега, соратник.
5. Утворіть варіанти звертань з поданими назвами осіб і формулами звертань. Складіть з деякими з них речення.
 Високоповажний, достойний, пані, всесвітнійший, всесвітліший, високопреподобний, Ваша святість, Ваша ясновельможність, Ваша високодостойність, Ваше блаженство, блаженніший, високошанований, поважний, колега, добродій, пан, вельмишановний, шановний.

Надзвичайний і повноважний посол, Президент, Митрополит, вчитель, співпрацівник, ректор.

6. Напишіть формули звертання до групи людей.
7. Напишіть невеличкого листа своєму другові, вживаючи іменники в кличному відмінку.
8. Подані в дужках іменники поставте в кличному відмінку.
 1. Повій, (вітер), на Вкраїну (С.Руданський).
 2. Ой, повій, повій, та Буйнесенький (вітер), та й понад морем.
 3. Я не люблю тебе, ненавиджу, (беркут)! (І.Франко).
 4. (Пісня), моя ти сердечна (дружина), серця (відрада) в дні горя і сліз, з хати вітця, як єдине віко, к тобі любов у життя я приніс (І.Франко).
 5. Навіщо ти, (фантазія) химерна, мені показуєш якусь убогу постать? (Леся Українка).

II варіант

1. Поставте слова, що даються нижче, у кличному відмінку.

Тодось, Ярослав, Корній, Богдан, Зиновій, Орест, Яків, Кузьма, сестра, Галина, робітниця, тітка, Уляна, доля, добродій, бригадир, лейтенант, Грицько, друг, пан, Богун, майор, Андрій, Миколаїв, Чугуїв, робітник, інженер, герой, солдат, громадянин, коваль, лікар, місяченько, олень, зоря, Геннадій, тато, сторож, закрійниця, край, Джек, любов, Соломія, Львів, Ігор, неня, Тиміш, боєць, знавець, Сергій, слухач, теща, Ярослава, бабуся, дідусь, Юля, молодиця, Юрій, Дмитро, тесляр, погонич, Ірен, луг, Марина, козак, Івасик, Ганнуся, Федір, Мотря, красуня, Дунай, поезія, хлоп'я, молодець, орел, гризун, Антін, панич, Валерійович, пращур, Вікторія, дерева, перекладач, вахтерка, економіст, Денис, брат.
2. Запишіть подані сполучення у формі звертання.

Пані Ярослава, пан директор, панна Олеся, Валентин Павлович, Лариса Георгіївна, Віра Федорівна, Володимир Іванович, Андрій Ігорович, Павло Михайлович, Тетяна Павлівна, Людмила Михайлівна, дорогий друг, шановний президент компанії, пан професор, пан Ющук, добродійка Сенік, панна Наталя, пані вчителька, пані Світлана, шановний Олег Ігорович, добродій Литвин, уповноважена особа.
3. Запишіть подані іменники у формі кличного відмінка однини. З одним словом кожної групи складіть речення.
 - А. Олеся, ліхтар, Мирослава, юнак.
 - В. Богдан, радість, Ілля, учень, нива.
 - С. Олег, гончар, милість, Любов.
4. До слів, поданих у частині А, доберіть слова з частини Б, поставивши їх у кличному відмінку. Які з утворених словосполук-звертань доцільно використовувати в ОДС і чому?

А. Любий, дорогий, шановний, рідний, вельмишановний, милий, коханий, жаданий, ріднесенький, лагідний.

В. Бригадир, друг, містер, учитель, товариш, шеф, хлопець.

5. Утворіть варіанти звертань з поданими назвами осіб і формулами звертань. Складіть з деякими з них речення.

Високоповажний, достойний, пані, всечеснійший, всевітлійший, високопреподобний, Ваша святість, Ваша ясновельможність, Ваша високодостойність, Ваше блаженство, блаженніший, високошанований, поважний, колега, добродій, пан, вельмишановний, шановний.

Патріарх, професор, Радник, лікар, декан, директор, дружина Президента.

6. Напишіть формули звертання до колективу.

7. Напишіть невеличкою листа своєму знайомому, вживаючи іменники в кличному відмінку.

8. Подані в дужках іменники поставте в кличному відмінку.

1. Скажи мені правду, мій добрий (козак) (А.Чухабинський).
2. (Кінь, кінь), де той час, як ми мали славу світа? (М.Шашкевич).
3. (Душа) моя, чого ти сумуєш? (Т.Шевченко).
4. (Зоря) моя вечірняя, зійди над горою (Т.Шевченко).
5. До тебе, моя (річенька), ще вернеться весна (Л.Глібов).

Словник форм кличного відмінка жіночих та чоловічих імен, деяких загальних назв

Жіночі

Аліно	Маргарито
Алло	Марино
Анастасіє	Марі
Антоніно	Надіє
Валентино	Наталіє
Валеріє	Неле
Вікторіє	Ніно
Віто	Олександро
Галино	Олено
Ганно	Олесе
Єлизавето	Поліно
Жанно	Риммо
Зоє	Рито
Іванно	Руслано
Інго	Світлано
Інно	Софіє

Ірино
 Карино
 Катерино
 Ларисо
 Лесе
 Лідіє
 Луїзо
 Любове
 Людмило

Таїсіє
 Тамаро
 Таміло
 Тетяно
 Христино
 Юліє
 Ярославо
 Ядвіго

Чоловічі

Анатолію
 Андрію
 Антоне
 Артеме
 Артуре
 Богдане
 Борисе
 Вадиме
 Валентине
 Валерію
 Василю
 Вікторе
 Віталію
 Володимире
 В'ячеславе
 Микито
 Миколо
 Назаре
 Олегу, Олеже
 Олександрє
 Олексію
 Павле
 Петре
 Романе
 Ростиславе

Геннадію
 Германе
 Глібе
 Даниле
 Денисе
 Дмитре
 Едуарде
 Євгене
 Ігорє, Ігорю
 Ілле
 Кириле
 Костянтине
 Леве
 Леоніде
 Максиме
 Руслане
 Семене
 Сергію
 Станіславе
 Степане
 Тарасе
 Тимуре
 Федоре
 Юрію
 Ярославе

Загальні назви

абітурієнте
 авторє
 архітекторє
 асистентє
 асистентко
 аспіранте
 аспірантко

економісте
 екскаваторнику
 забудовнику
 інженере
 кадровику
 керівнику
 кравче

бригадире	кредиторе
будівельнику	лаборанте
будівнику	менеджере
буквоїде	механіку
бульдозеристе	муляре
бухгалтере	обліковцю
бухгалтерко	покупцю
вагонобудівнику	продавцю
вальцювальнику	професоре
вантажнику	ректоре
вахтере	рецензенте
викладачу	сантехніку
візитере	столяре
відвідувачу	токарю
водію	фізику
дипломнику	фіналісте
дипломнице	фіналістко
директоре	фінансисте
декане	форсуннику
досліднику	фрезерувальнику
доценте	хакере
екологу	шліфувальнику

Зміст

Пояснювальна записка

Історія походження кличного відмінка

Кличний відмінок в українській мові

Форми звертань в українській мові

Практичний блок

Словник форм кличного відмінка жіночих та чоловічих імен,
деяких загальних назв